Trosedd a Chosb yn Ne Cymru adeg Oes Fictoria

Fel y gwelwyd yn y gweithdy, gallai bywyd fod yn anodd iawn i bobl De Cymru adeg Oes Fictoria. Fe'u cyflogwyd mewn diwydiannau peryglus, roedd eu cyflogau’n isel iawn ac roeddent yn byw mewn tai ofnadwy. Fel y byddech yn ei ddisgwyl, bu’n rhaid i lawer o bobl droi at droseddu i'w helpu i oroesi'r amodau heriol hyn.

Pecyn Adnoddau

Ffotograff o gofnod gwreiddiol ar y Gofrestr Troseddwyr, De-ddwyrain Cymru, 1869-1897.
Trawsgrifiad o ddarn o 1878 o gofnodion ar y Gofrestr Troseddwyr.
Adroddiad papur newydd byr yn 2019 ar drychineb glofaol Abercarn.

Gweithgareddau a Awgrymir

- Rhowch gynnig ar fod yn hanesydd! Pa wybodaeth allwch chi ei darllen am Ellen Barry o'r cofnod gwreiddiol ar y Gofrestr Troseddwyr? Gall disgyblion weithio mewn grwpiau bach i geisio darganfod manylion am Ellen Barry:

Enw	Oed	Taldra	Gwallt	Llygaid	Gwedd	Ganwyd	Swydd	Marciau nodedig	Cyfeiriad	Trosedd
Ellen Barry	40	5 troedfedd 5 modfedd	Brown golau	Llwyd	Ffres	Merthyr Tudful	Trempyn	Creithiau ar ôl brech a chraith ar ei thalcen	Casnewydd	Dwyn poteli gwag

Edrychwch ar y trawsgrifiad o’r cofnodion i'r Gofrestr Ar gyfer Troseddwyr 1878.

- Beth yw eich barn am y dedfrydau? Teg neu ormodol? A yw rhai'n ymddangos yn llymach nag eraill? Sut maen nhw'n cymharu â'r cosbau y byddech chi'n eu disgwyl am y troseddau hynny heddiw?
- Pa gofnod sy’n wahanol i’r gweddill?
- Allwch chi ddod o hyd i unrhyw debygrwydd rhwng y cofnodion? Pobl ifanc iawn yn bennaf, i gyd yn euog o ddwyn ac maent i gyd yn byw yn Abercarn, neu o fewn pellter cerdded. Pam ydych chi'n meddwl y byddai'r bobl ifanc hyn wedi troi at ddwyn?
- Darllenwch yr adroddiad papur newydd ar drychineb glofaol Abercarn 1848 neu gwnewch rywfaint o ymchwil annibynnol. Sut y gallai'r trychineb hwn fod wedi cyfrannu at wneud i bobl yn yr ardal droi at droseddu?
- Gofynnwch i'r disgyblion ysgrifennu dadansoddiad byr, gan ddefnyddio tystiolaeth o'r ffynonellau a ddarparwyd, ynghylch pam y byddai dwyn wedi bod yn broblem fawr yn ardal Abercarn yn 1878/9.

NAME and ALIASES.	DESCRIPTION.										Address at time of Apprehension.	OFFENCE FOR WHICH CONVICTED.	Name … w… con…
	Age.	Height. Feet.	Height. Inches.	Hair.	Eyes.	Complexion.	Where born.	M. or S.	Trade or Occupation.	Any other distinguishing mark.			
…llen Barry.	40	5	5	D.Bro	Grey	Fresh	Merthyr Tydfil	M	On Tramp	Pockpitted and Scar on forehead	Newport	Stealing Empty Bottles	…
…ane Lewis	21	4	11	D.Bro	Hazel	Sall	Pendaryn Merthyr	S	appears to be a Prostitute.	Flat nose mole on right Cheek	On Tramp	Stealing a Shawl	
…ames Warren	31	5	3¾	Dark	Grey	Sall	Tredegar I. Works	M	Iron Puddler.	nil	Tredegar I. Works	Stealing a Cask and 18 Gallons of Beer	
…ohn Evans	39	5	2	Dark	Bro	Sall	Ebbw Vale	S	do	nil	do	do	
…izabeth McCarthy	26	5	0	D.Bro	Blue	Light	Cork Ireland	M	Wife	nil	Ebbw Vale	Stealing a pair of Boot…	

Entries from the Register of Criminals

South East Wales 1848

Enw	**Oed**	**Taldra**	**Gwallt**	**Llygiad**	**Gwedd**	**Ganwyd**	**Swydd**	**Marciau nodedig**	**Cyfeiriad**	**Trosedd**	**Dyddiad y Gollfarn**	**Dedfryd**
George Butts	17	5tr 3	Brown golau	Brown	Ffres	Pont-y-pŵl	Glöwr	Craith fawr ar ôl brech ar ei foch dde	Abercarn	Dwyn oriawr	16 Hydref 1878	12 mis o lafur caled
Catherine A Williams	15	5tr	Hir	Brown	Golau	Abercarn	Gweithiwr mewn Gwaith Tun	Dim	Abercarn	Dwyn pâr o esgidiau	19 Hydref 1878	1 diwrnod o lafur caled
Henry Gavratt	14	4tr 6	Brown golau	Llwyd	Ffres	Rhisga	Dim	Dim	Rhisga	Dwyn arian o siop	Tachwedd 23ain 1878	3 blynedd a 14 diwrnod Ysgol Benyd
Walter Rowswoll	55	5tr 8	Llwyd	Brown	Llwyd	Gwlad yr Haf	Priodfab	Wedi colli pen ei fawd chwith	Rhisga	Dwyn glo	Rhagfyr 7fed 1878	14 diwrnod o lafur caled
William Johns	21	5tr 6	Brown	Brown	Ffres	Abercarn	Glöwr	Craith ar ei dalcen yn dilyn cic gan geffyl	Abercarn	Dwyn deunyddiau adeiladu	7 Mawrth 1879	1 diwrnod o garchar

SOUTH WALES Argus

Nodi dros 140 mlynedd ers trychineb glofaol Abercarn

12 Medi 2019

Gan Dan Barnes, Gohebydd Amlgyfrwng

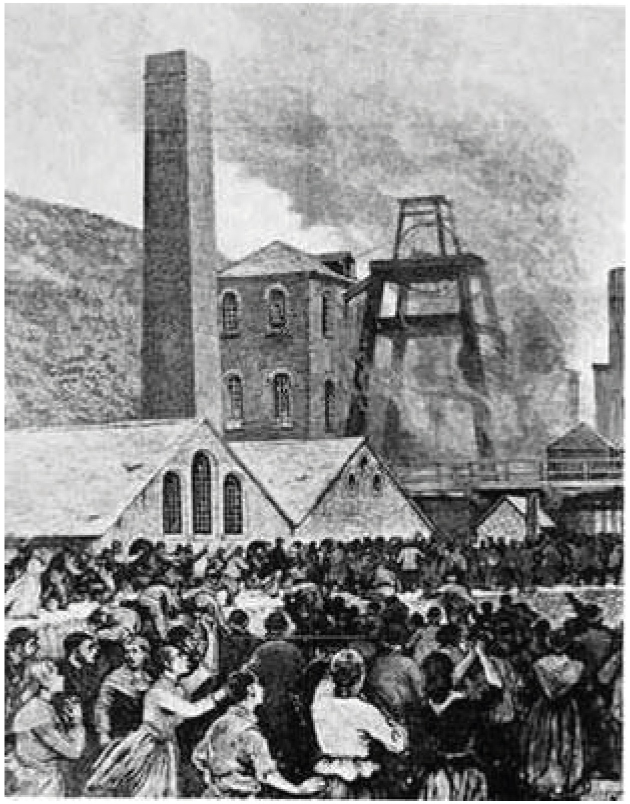

Darlun yn dangos y digwyddiad yn 1878

DDOE, Medi 11, nodwyd 141 mlynedd ers un o drychinebau glofaol gwaethaf Prydain.

Fe rwygodd ffrwydrad drwy Lofa Tywysog Cymru yn Abercarn, gan ladd 268 o ddynion a bechgyn.

Digwyddodd y trychineb tua 12.15pm ar 11 Medi, 1878, pan gafodd yr ardal ei hysgwyd gan ffrwydrad.

(John Harris - a gafodd fedal am ei ran yn y gwaith achub)

Gwnaeth y timau achub wynebu mwg a thân wrth iddynt gael eu gostwng i'r pwll, ac roedd y peryglon yn ormod.

Er gwaethaf gwrthwynebiad lleol, cafodd y siafft ei selio a chafodd y pwll ei lenwi gyda 35 galwyn o ddŵr i roi'r tân allan, a chafodd y rhai a fu farw eu gadael dan ddaear.

Daeth adroddiad arolygydd pyllau glo i'r casgliad yn ddiweddarach fod y ffrwydrad, mae'n debyg, wedi'i achosi gan nwy o lamp diogelwch.